

Addendum: Steenmarteronderzoek

De Kerkdijk 11 in Collendoorn

In het kader van de Wet Natuurbescherming - soortenbescherming

Addendum: Steenmarteronderzoek

De Kerkstraat 11 in Collendoorn

In het kader van de Wet Natuurbescherming - soortenbescherming
Beknopt overzicht van de bevindingen

In opdracht van:

BJZ.nu
Contactpersoon: Mevr. T. Dalderup

Uitgevoerd door:

Ecochore Natuurtechniek
Ruitersweg 8
7152 DE EIBERGEN
T 0544-350297
M 06-15904121
E info@ecochore.nl
I www.ecochore.nl

Onderzoeksgroepen: Steenmarter
Onderzoeksmethodiek: Lifetraps (Bushnell Dual Core 4K No Glow 32MP
Cameraval en Spypoint Solar-Dark Cameraval) en
visuele inspectie

Auteur: B. Voerman
Collegiale toetsing: K. Weiland
Veldwerk: B. Voerman

Datum: juli 2022

Foto voorzijde: te slopen schuur, gezien vanaf de Palenbeltweg. De eerste ventilatieopening boven de ramen betreft de vermoedelijke ingang voor steenmarter.

Correspondentie door Ecochore Natuurtechniek vindt uitsluitend plaats op digitale wijze of op FSC/PEFC gecertificeerd papier.

*Ecochore Natuurtechniek is aangesloten bij Samenwerkingsverband Ecologie
www.ecochore.nl*

INHOUD

INHOUD	3
1. AANLEIDING EN DOEL	4
2. INVENTARISATIEOPZET	5
2.1 Onderzoeksmethodiek	5
2.2 Volledigheid inventarisatie	5
3. ONDERZOEKSRESULTATEN	7
3.1 Steenmarter	7
3.2 Bevindingen steenmarteronderzoek	7
4. TOETSING SOORTENBESCHERMING - WET NATUURBESCHERMING	11
4.1 Algemeen	11
4.2 Ingrep	11
4.3 Effecten en toetsing Wet Natuurbescherming	11
4.3.1 Steenmarter	12
4.3.2 Compensatiemogelijkheden	12
5. CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN	13
LITERATUUR	14
BIJLAGEN	15
BIJLAGE 1: STEENMARTERVERBLIJFPLAATS	16
BIJLAGE 2: SOORTBESCHERMING - WET NATUURBESCHERMING	17

1. AANLEIDING EN DOEL

De eigenaar van De Kerkdijk 11 in Collendoorn, is voornemens de aanwezige opstallen te slopen in het kader van de rood-voor-Rood regeling. Hierdoor ontstaat de mogelijkheid voor het bouwen van een nieuwe woning op het vrijkomende perceel.

Om aan de zorgplicht te kunnen voldoen, die is opgenomen in de Wet Natuurbescherming, is in februari 2022 een quickscan natuuronderzoek op de locatie uitgevoerd voor het in kaart brengen van mogelijke effecten op flora en fauna¹. Middels dit onderzoek is een indruk verkregen van de mogelijke waarden van het gebied voor flora en fauna. Uit de onderzoeksgegevens bleek dat het plangebied mogelijk een onderdeel vormt in het leefgebied van een steenmarter. Er zijn enkele sporen aangetroffen die het gebruik van een schuur en omgeving doet vermoeden.

De steenmarter is in Overijssel beschermd op basis van de Wet natuurbescherming art. 3.10. Dit betekent dat zonder vrijstelling, of d.m.v. een goedgekeurde gedragscode of ontheffing, deze soort niet mag worden verwond of gedood, en dat vaste rust- en verblijfplaatsen niet mogen worden beschadigd of vernield.

Om de functie van het gebied voor steenmarter in kaart te kunnen brengen, is nader onderzoek uitgevoerd in de periode juni-juli 2022. Hierbij is gericht gezocht naar aanwijzingen van aanwezigheid van de soort en zijn aanvullend enkele cameravallen geplaatst.

Onderliggend rapport is opgesteld als addendum bij het opgestelde quickscanrapport. Voor algemene beschrijvingen en afwegingen van overige soortgroepen wordt naar de betreffende quickscan-rapportage verwezen.

Tijdens het aanvullend ecologische onderzoek in 2022, is als doel gesteld de volgende vragen te kunnen beantwoorden:

- Maakt een steenmarter gebruik van de locatie;
- Welke functie heeft het gebied voor deze soort;
- Wordt bij de uitvoer van de ingrepen de Wet Natuurbescherming overtreden.

Deze rapportage beschrijft de bevindingen van het aanvullende marteronderzoek.

---

¹ Staa, van S. 2022. Natuurwaardenonderzoek Transformatie De Kerkdijk 11 in Collendoorn. Projectnummer: 2022-070. BJZ.nu.

2. INVENTARISATIEOPZET

Tijdens enkele bezoeken in 2022 is het plangebied geïnventariseerd op steenmarter. De toegepaste onderzoeksmethoden worden in dit hoofdstuk nader toegelicht.

bezoekdata	starttijd	weersgesteldheid	hoofdonderzoek
07-06-2022	dagbezoek	bewolking 6/8, windkracht 1 Bft ZW, 19 °C	Steenmarter - plaatsen camera's
14-07-2027	dagbezoek	bewolking 4/8, droog, windkracht 0 NW, 18-15 °C	Steenmarter - verwijderen camera's

Tabel 1. Bezoekdata en weersgesteldheid.
Het veldwerk is uitgevoerd door: B. Voerman.

2.1 Onderzoeksmethodiek

Iedere diersoort en plantengroep heeft een eigen methode van inventarisatie om zo een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de betekenis van het gebied voor de betreffende soorten of groepen. Hieronder wordt de onderzoeksmethode beschreven zoals uitgevoerd in het plangebied dat is weergegeven in figuur 1 en het bijhorende Natuurwaardenonderzoek.

Het onderzoek heeft zich specifiek gericht op het inzichtelijk krijgen of een steenmarter van het plangebied gebruik maakt en welke functie het plangebied heeft voor deze soort. Hierbij is intensief gezocht naar sporen als latrines, knaagsporen, vetveegplekken, prooiresten en geuren.

Om verblijfsfuncties voor steenmarter vast te stellen zijn in de stal waar uitwerpselen zijn aangetroffen, enkele wildcamera's (cameravallen) opgesteld. Tijdens het eerste bezoek is getracht inzichtelijk te krijgen op welke wijze steenmarters van de locatie gebruik maken waarbij specifieke locaties zijn onderscheiden zoals vermoedelijke toegangsgaten en latrineplekken. De cameravallen zijn specifiek op deze locaties geplaatst.

Voor de cameravallen is gebruik gemaakt van twee typen camera's: Bushnell Dual Core 4K No Glow 32MP Cameraval en Spypoint Solar-Dark Cameraval. Beide typen zijn zeer geschikt om zowel overdag als bij nacht middels infrarood foto's en filmopnamen te maken. De triggers zijn ingesteld als vrij sensitief.

Het cameravalonderzoek is gedurende ruim 5 weken uitgevoerd in de periode van 6 juni tot 14 juli 2022. Hierbij is het eerste bezoek uitgevoerd aan het eind van de kraamperiode waardoor ook de functie van de schuur als kraamverblijf kon worden beoordeeld.

Bij het verwijderen van de camera's waren de accu's nog ruim half vol en de beschikbare ruimte op de Sd-kaarten nog ruimschoots voldoende.

2.2 Volledigheid inventarisatie

Het onderzoek is volgens de genoemde protocollen uitgevoerd. Een inventarisatie blijft echter uiteraard een steekproef. Het is dan ook mogelijk dat soorten en functies niet zijn waargenomen, terwijl dat ze (op een ander tijdstip) wel aanwezig zijn. Dit is echter acceptabel, de Wet Natuurbescherming vraagt een initiatiefnemer om alles te doen wat redelijkerwijs van hem verwacht kan worden. Met de gekozen methode en inspanning is dan ook voldoende invulling gegeven aan artikel 1.11 (Zorgplicht, zie kader bijlage 2) van de Wet Natuurbescherming. Wat betreft het (voor)onderzoek heeft de initiatiefnemer dan ook gedaan wat redelijkerwijs van hem verwacht kan worden.

Wel moet hierbij worden opgemerkt dat de houdbaarheid van verspreidingsgegevens aan een maximale periode zijn gebonden. Voor de verspreidingsgegevens van licht beschermde soorten, of het juist ontbreken hiervan, wordt veelal een bruikbaarheidsperiode van circa 5-6 jaar gehanteerd, zoals de meeste gegevens in het quickscanrapport. Voor strikt/Europees beschermde soorten als vleurmuizen en vogels geldt een bruikbaarheidsperiode van circa 2-3 jaar. Na deze periode zijn de gegevens verouderd en dient beoordeeld te worden of de gegevens voldoende up-to-date zijn om te gebruiken bij ruimtelijke ingrepen. Voor dit alles geldt wel dat de planlocatie niet drastisch verandert waardoor nieuwe leefsituaties kunnen zijn ontstaan. Deze afweging dient door een ter zake kundig ecooloog of het bevoegd gezag te worden beoordeeld.

Het steenmarteronderzoek is uitgevoerd in juni-juli. Deze periode ligt voor een deel in de kraamperiode en aan het begin van de paarperiode. Hierdoor is de trefkans op individuen (een moeder met jongen in en na de kraamtijd) en activiteit tussen volwassen dieren in de paarperiode groter dan in andere tijden van het jaar.

Door het uitvoeren van visuele inspecties aangevuld met het gebruik van enkele wildcamera's gedurende meerdere weken in een gunstige periode, kan worden gesteld dat er een goed beeld is gekregen van de functies van het gebouw voor steenmarters.

Figuur 1. Ligging onderzoeksgebied.
Bron: Google Maps.

Uitsnede:
Te slopen schuur. Het onderzoek heeft zich met name op deze schuur geconcentreerd.

3. ONDERZOEKSRESULTATEN

In dit hoofdstuk worden kort de bevindingen van het onderzoek weergegeven. In het volgende hoofdstuk (4) worden de wettelijke consequenties en aanbevelingen gegeven.

3.1 Steenmarter

Leefwijze algemeen

De steenmarter heeft het formaat van een huiskat maar dan met veel kortere poten en een pluimstaart. De soort heeft een groot aanpassingsvermogen en leeft voornamelijk in de omgeving van dorpen, boerderijen en zelfs in grote steden. De voorkeur gaat uit naar gebieden met kleinschalige landbouw, oude schuren en geriefhoutbosjes. Van groot belang is daarbij de aanwezigheid van groenstroken, heggen, bosjes, greppels en bermen. Deze landschappelijke elementen zijn van belang als foerageergebieden en om te migreren.

Afhankelijk van het voedselaanbod kan het leefgebied 80 tot 700 ha groot zijn. Vaak overlapt het territorium van een mannetje het territorium van enkele vrouwtjes. Binnen het leefgebied heeft de steenmarter tientallen verblijfplaatsen die wisselend worden gebruikt. Van deze tientallen verblijfplaatsen wordt slechts een gering aantal regelmatig gebruikt en zijn enkele van groter belang als kraamverblijf en/of voedselopslag. Verblijfplaatsen zijn veelal aan te treffen in boomholtes, takkenhopen, dichte struwelen, zolders, kruipruimtes, spouwmuren, ruimtes onder dakbedekking en dergelijke. De steenmarter eet zowel plantaardig als dierlijk voedsel waarbij gedacht moet worden aan muizen, ratten, egels, jonge konijnen, vogels, eieren, kevers, rupsen, kikkers, regenwormen, bessen en fruit. Vaak wordt de prooi meegenomen naar een rustige plek om daar verorberd te worden.

Steenmarters zijn territoriale dieren. Ze claimen een leefgebied en verdedigen dit tegen soortgenoten en dan alleen tegen soortgenoten van hetzelfde geslacht. Steenmarters hebben een sterke neiging om onderlinge confrontaties te vermijden. Ze geven hun aanwezigheid aan met geurmerken. Deze bestaan uit uitwerpselen, urine en loopsporen. In de eeltkussentjes onder de achterpoten zitten kliertjes die een geurstof produceren die bij elke stap worden afgezet.

Onderzoeksgebied

Door de ecochore² vormen het plangebied en de omgeving geschikt leefgebied voor steenmarters. Door de ligging in het buitengebied en de aaneenschakeling van landschappelijke elementen, houtopstanden en verspreid liggende erven met potentiële verblijfplaatsmogelijkheden, zijn foerageermogelijkheden, migratiemogelijkheden en vermoedelijk geschikte verblijfplaatsen ruimschoots in de omgeving aanwezig.

Het erf met te slopen schuur biedt eveneens geschikte mogelijkheden voor steenmarter.

De schuur is opgetrokken uit gemetselde en gedeeltelijk gespouwde muren. Het dak bestaat uit golfplaten. Het centrale deel van de schuur is nog in gebruik als loopstal voor enkele Lakenvelders. De zijbeuk langs de Palenbeltweg (zuidzijde) is een voormalige varkensstal. Een klein deel van het gebouw betreft een werkplaats.

In de voormalige varkensstal zijn PIR-isolatieplaten onder de golfplaten aangebracht. Boven het loopstalgedeelte en de werkplaats is een gedeeltelijke hooizolder aanwezig. Hieronder is een plenum (ruimte tussen vloer en plafond) aanwezig van circa 25 cm. Het dak boven de hooizolder is niet geïsoleerd en heeft geen dakbeschot.

3.2 Bevindingen steenmarteronderzoek

Tijdens de eerste inspectie in de voormalige varkensstal (zie figuur 1) zijn verschillende uitwerpselen van steenmarter en enkele oude sporen van ratten aangetroffen. Verspreid in dit deel liggen langs de randen en in de vensterbanken enkele, voornamelijk oude, uitwerpselen van steenmarter. Bij één ventilatieopening, gedeeltelijk afgeschermd met gescheurd horrengaas, is zichtbaar dat hier vermoedelijk een steenmarter van de opening gebruikt maakt om in de stal te komen. Hier is op de muur smeer aanwezig en ontbreekt spinrag. Er zijn geen duidelijke prenten aangetroffen. Hier is een van de camera's opgesteld.

² Een ecochore is een ruimtelijk begrensde ecologische eenheid, gekenmerkt door een inwendige heterogeniteit in een halfnatuurlijk of cultuurlandschap. Een ecochore bestaat uit een verzameling ecotopen; bijvoorbeeld de verschillende aan elkaar grenzende ecotopen op en rond een erf of binnen een specifiek landschaptyp. Samen vormen deze ecotopen een gevarieerd landschap.

In de PIR-platen zijn diverse knaagsporen zichtbaar. Deze knaagplekken kunnen door steenmarter zijn veroorzaakt, echter ook door ratten en muizen.

Vanuit de varkensstal is een deel van het plenum inspecteerbaar. Hier is een grote latrine van steenmarter aangetroffen. Deze latrine wijst op langdurig (meerjarig) gebruik door steenmarter. Op deze plek is eveneens een camera opgesteld.

In de koeienloopstal, de werkplaats en op het erf zijn geen sporen van steenmarter vastgesteld.

Bevindingen cameravallen

De cameravallen hebben in een gunstige periode (voortplantingsperiode) op geschikte plekken gehangen. Er zijn echter zeer weinig opnamen gemaakt. De enkele opnamen zijn gemaakt van door de wind bewegende materialen. Deze opnamen bevestigen echter wel het functioneren van de camera's. Er zijn geen opnamen van steenmarter of andere diersoorten gemaakt.

Tijdens het verwijderen van de camera's is wederom gezocht naar nieuwe aanwijzingen van steenmarteractiviteit. Hierbij zijn geen verse uitwerpselen of prooiresten aangetroffen.

Door bovenstaande kan worden geconcludeerd dat ten tijde van het onderzoek de schuur niet in gebruik was als verblijfplaats van een steenmarter en het dus geen kraamverblijf betreft.

Doordat tijdens de visuele inspectie voldoende bewijs is verkregen van een vaste verblijfplaats, wordt vervolgonderzoek om alsnog een steenmarter op camera te krijgen niet noodzakelijk geacht.

NB: Het is uiteraard mogelijk dat de betreffende steenmarter geen gebruik meer maakt van de locatie, bijvoorbeeld doordat het individu is verongelukt. In dat geval zal geen sprake meer zijn van een vaste verblijfplaats. Echter gezien de populatiedruk in dit deel van Nederland is het in dat geval zeer aannemelijk dat de verblijfplaats spoedig weer wordt ingenomen door een soortgenoot. Alleen langdurig vervolgonderzoek kan hier uitsluitel bieden. Zonder langdurig onderzoek dient te worden aangenomen dat de locatie een vaste verblijfplaats betreft.

Foto 1: Varkensstal met zicht op de door steenmarter gebruikte vermoedelijke ingang. Op de voorgrond is een cameraval zichtbaar.

Foto 2: Buitenzijde van de schuur met de vermoedelijke ingang in ventilatiegaten.

Foto 3: Grote latrine in het plenum.

Foto 4, 5 en 6: Oude steenmarteruitwerpselen in de varkensstal

Foto 7: foto van cameraval, opgesteld bij de vermoedelijke ingang.
Foto 8: foto van cameraval, opgesteld op de hooizolder, nabij de latrine

4. TOETSING SOORTENBESCHERMING - WET NATUURBESCHERMING

4.1 Algemeen

Sinds 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming van kracht. De soortenbescherming zoals in deze wetgeving is opgenomen, is de opvolger van de Flora- en faunawet uit 2002. In deze wetgeving is de bescherming van soorten opgenomen in drie artikelen:

- Artikel 3.1
- Artikel 3.5
- Artikel 3.10

Artikel 3.1 beschrijft de vogelsoorten zoals opgenomen in de Europese Vogelrichtlijn. Deze lijst omvat alle inheemse vogelsoorten. Verstoring of opzettelijke verontrusting van broedende vogels is niet toegestaan. Daarnaast zijn er enkele soorten die jaarrond gebruik maken van dezelfde broedlocaties of die afhankelijk zijn van specifieke locaties; deze locaties zijn jaarrond beschermd. Voor vogels is slechts ontheffing mogelijk voor belangen die betrekking hebben op bescherming van flora en fauna, veiligheid voor het vliegverkeer of volksgezondheid.

Soorten die vermeld staan in artikel 3.5 betreffen soorten die zijn opgenomen in bijlage VI van de Europese Habitatrichtlijn, bijlage II van het Verdrag van Bern en bijlage I en het Verdrag van Bonn. Afhankelijk van de ingreep en het effect op beschermde soorten, kunnen nadere onderzoeken met toetsing aan de wetgeving noodzakelijk zijn. Bij eventuele negatieve effecten kan een ontheffing noodzakelijk zijn. De mogelijkheid voor ontheffing wordt getoetst aan de belangen zoals opgenomen in de Europese richtlijnen. Onder dit Artikel vallen bijvoorbeeld alle soorten vleermuizen die door de vermelding op bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn, Europese bescherming genieten. Soorten als bedoeld onder dit artikel worden in deze rapportage aangeduid als *strikt beschermde* soorten.

Soorten die vermeld staan in artikel 3.10 zijn soorten van nationaal belang. Voor deze soorten geldt een iets milder beschermingsregime. Daarnaast zijn per provincie enkele soorten op de vrijstellingslijst geplaatst voor belangen als ruimtelijke ingrepen en bestendig beheer. Afhankelijk van de aard van de werkzaamheden of doelstelling, kunnen soorten binnen dit artikel zijn vrijgesteld van ontheffing of is nader onderzoek en ontheffing noodzakelijk.

Zie voor een uitgebreidere toelichting bijlage 2.

4.2 Ingreep

Het voornemen is de schuren te slopen en hier een nieuwe woning te bouwen.

De werkzaamheden kunnen worden aangemerkt als *Ruimtelijke Ingrepen*. Op deze definitie is de afweging in het kader van de Wet Natuurbescherming (hoofdstuk 4 van de Wet) gebaseerd.

4.3 Effecten en toetsing Wet Natuurbescherming

In het kader van de Wet Natuurbescherming is getoetst aan verschillende artikelen. Met name het onderstaande artikel is hierbij van toepassing.

- Artikel 3.10 lid 1 van de Wet Natuurbescherming. Het is verboden:
  - a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
  - b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen.

Gezien het bovenstaande en de voorgenomen maatregelen, was het uitgevoerde onderzoek vooral gericht op het in kaart brengen van mogelijk aanwezige vaste verblijfplaatsen van steenmarter.

4.3.1 Steenmarter

Er is vastgesteld dat in de schuur een steenmarter een verblijfplaats heeft. Gezien de sporen kan worden gesteld dat het een meerjarige verblijfplaats is waardoor redelijkerwijs kan worden gesteld dat het een vaste verblijfplaats betreft. In 2022 is de locatie niet gebruikt als kraamverblijf.

Het slopen van de schuur zal daardoor een overtreding van Artikel 1.10, lid 1B ("het is *verboden vaste voortplantingsplaatsen of rustlocaties van dieren [...] opzettelijk te beschadigen of te vernielen*) vormen waardoor een ontheffing met mitigerende en compenserende maatregelen noodzakelijk is.

4.3.2 Compensatiemogelijkheden

Het compenseren van een steenmarterverblijf kan op verschillende manieren worden gerealiseerd. De toe te passen compensatie dient te worden opgenomen in de ontheffingsaanvraag.

Voor de compensatie kan worden gedacht aan:

- Takkenhoop met gestapeld verblijf
- Losse steenmarterkast - op de grond
- Losse steenmarterkast - opgehangen

Takkenhoop met verblijf

In de directe omgeving kan een takkenhoop worden aangelegd met hieronder een stenen verblijf bestaande uit 9 stoeptegels als vloer, muurtjes van baksteen (2-3 bakstenen hoog) en 9 stoeptegels als plafond. Hierbij dienen 2-3 in-/uitgangen in de muurtjes te worden uitgespaard. De takkenhoop/snoeiafval dient minimaal 0,5 meter dik op het verblijf te zijn - zie figuur 2.

Zorg ervoor dat de ruimte vrij is van tocht en met natuurlijk materiaal als blad, hooi of stro wordt gevuld. Verder moet het er droog zijn. De takkenhoop moet op een gunstige plek liggen. Door rondom de plek begroeiing aan te brengen wordt het in de omgeving opgenomen wat eveneens een positief effect heeft op de rustige ligging.

Figuur 2: Voorbeeld opbouw takkenhoop met stenen verblijf.

Losse steenmarterkast - op de grond of opgehangen

Er zijn verschillende typen steenmarterkasten verkrijgbaar. Hierbij kan gedacht worden aan losse kasten op de grond (zie figuur 3) of op te hangen kasten in bomen of aan gebouwen (zie figuur 4).

Figuur 3: Voorbeeld van een los steenmarterverblijf (houtbeton). (Vivara.nl)

Figuur 4: voorbeeld van een op te hangen houten steenmarterkast. (Vivara.nl)

5. CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

Dit addendum is geschreven als aanvulling op een quickscanonderzoek/natuurwaardenonderzoek zoals in de inleiding is aangegeven. Tijdens het aanvullende onderzoek is onderzoek verricht naar de functie van het plangebied voor steenmarter.

Steenmarter

In het gebouw is een verblijfplaats van steenmarter aanwezig. Door de voorgenomen sloopwerkzaamheden zal deze verblijfplaats worden aangetast. Hierdoor is een ontheffing en zijn compenserende maatregelen noodzakelijk.

Volledigheid onderzoek

Op de planlocatie zijn enkele natuuronderzoeken (verkenkend en aanvullend onderzoek) uitgevoerd. Samen geven deze onderzoeken een goed beeld van de aanwezigheid van de beschermde steenmarter. Aan de hand van de bevindingen van de onderzoeken en de onderzoeksinspanningen, kan worden gesteld dat het natuuronderzoek ten aanzien van steenmarter als volledig kan worden beschouwd.

LITERATUUR

- Broekhuizen, S. (et al.). 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. K.N.N.V. Uitgeverij, Utrecht.
- Douma, M., C.M.P. Zoon en A.D. Bode (2011). De zoogdieren van Overijssel, leefwijze en verspreiding in de periode 1970 t/m 2010. Uitgeverij Profiel, Bedum
- Kaper, A. (Stichting Landschapsbeheer Gelderland) en G. Muskens (Alterra) (2006). Brochure Steenmarter in en om het huis. Stichting Landschapsbeheer Gelderland, Rozendaal.
- Ministerie van LNV., 2005 (herzien 2009). Buiten aan het Werk. Houd tijdig rekening met beschermde planten en dieren! Brochure.
http://www.minlnv.nl/portal/page?_pageid=116,1640321&_dad=portal&_schema=PORTAL&p_file_id=14765 (08-11-2010)].

Internet

- www.zoogdiervereniging.nl
- www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/kennisdocumenten-soorten-ontheffingen-wet-natuurbescherming/
- www.overijssel.nl
- www.verspreidingskaart.nl
- www.ndff.nl
- www.vivara.nl

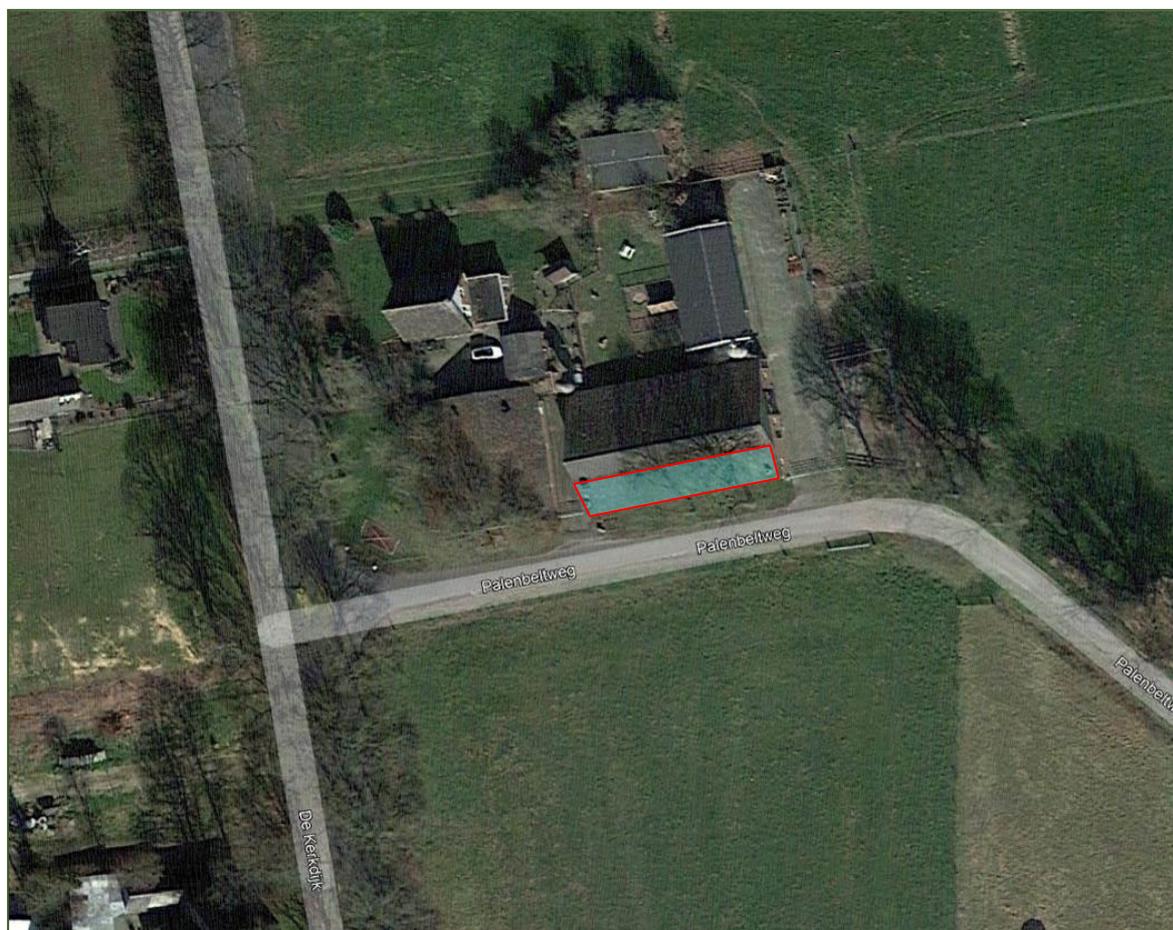

BIJLAGEN

- Bijlage 1: Steenmarterverblijfplaats
- Bijlage 2: Toelichting Wet Natuurbescherming

BIJLAGE 1: STEENMARTERVERBLIJFPLAATS

Figuur 5: Plangebied met aangegeven het gedeelte als voormalige varkensstal (gearceerde kader) waarbinnen het steenmarterverblijf is vastgesteld.

BIJLAGE 2: SOORTBESCHERMING - WET NATUURBESCHERMING

Sinds 1 januari 2017 is de Wet Natuurbescherming van kracht. Deze wet is de soortgerichte implementatie van de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn en vervangt de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Boswet.

Hoofdstuk 3 van de Wet Natuurbescherming regelt de bescherming van flora en fauna op soortniveau. Activiteiten waarbij schade wordt gedaan aan beschermde dieren of planten zijn in principe verboden, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het "nee, tenzij"-principe). Het is dan ook altijd zaak om, waar mogelijk, activiteiten uit te voeren zonder schade aan beschermde dieren en planten aan te brengen.

De wet erkent de *intrinsieke waarde* van in het wild levende dieren. In de wet is dan ook een zorgplicht opgenomen waarin van iedereen wordt geacht voldoende zorg' in acht nemen voor alle in het wild voorkomende dieren en planten (niet alleen de beschermde) en hun leefomgeving. Dit is vastgelegd in *Artikel 1.11 van de Wet Natuurbescherming*.

Naast de aandacht voor beschermde soorten geldt voor alle in het wild levende dieren en planten een zorgplicht. Deze is vastgelegd in Artikel 1.11 van de Wet Natuurbescherming.

Artikel 1.11

1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor alle in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:
  - a. dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel,
  - b. indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevegd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
  - c. voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.

Voor de in deze rapportage gemaakte toetsing zijn met name de onderstaande artikelen met verbodsbepalingen van toepassing:

- Artikel 3.1
- Artikel 3.5 en 3.8 lid 5
- Artikel 3.10

§ 3.1 - Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

Artikel 3.1

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

§ 3.2. Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

Artikel 3.5

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Artikel 3.8 - lid 5

5. Een ontheffing of een vrijstelling wordt uitsluitend verleend, indien is voldaan aan elk van de volgende voorwaarden:
  - a. er bestaat geen andere bevredigende oplossing;
  - b. zij is nodig:
    - i. in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
    - ii. ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom;
    - iii. in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;
    - iv. voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten, of
    - v. om het onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen of onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben;
  - c. er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

§ 3.3. Beschermingsregime andere soorten - nationaal

Artikel 3.10

2. Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:
  - a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
  - b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
  - c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.
3. Artikel 3.8 (ontheffingen voor soorten genoemd in Artikelen 3.5 *Red.*), met uitzondering van het derde en vierde lid, is van overeenkomstige toepassing op de verboden, bedoeld in het eerste lid, met dien verstande dat, in aanvulling op de redenen, genoemd in het vijfde lid, onderdeel b, de noodzaak voor de ontheffing of vrijstelling ook verband kan houden met handelingen:
  - a. in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
  - b. ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen;
  - c. ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
  - d. ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
  - e. in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
  - f. in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
  - g. in het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied, of
  - h. in het algemeen belang.
4. De verboden, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a, en b, zijn niet van toepassing op de bosmuis, de huisspitsmuis en de veldmuis voor zover deze dieren zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevinden.

Ontheffing en Vrijstellingsregeling

Wanneer beschermde soorten, zoals bedoeld onder Artikel 3.1, 3.5 en 3.10, voorkomen in een gebied dienen er maatregelen getroffen te worden om behoud van de lokale populatie, bescherming van individuen en de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen te garanderen. Hiervoor dienen mitigerende en mogelijk compenserende maatregelen getroffen te worden. Om zeker te zijn of de maatregelen voldoende zijn, dienen ze vooraf beoordeeld te worden door het bevoegd gezag. Met dit besluit kan aangetoond worden dat de initiatiefnemer zich houdt aan de bepalingen in de Wet Natuurbescherming. Het besluit heeft de initiatiefnemer bijvoorbeeld nodig als iemand bezwaar maakt tegen het project of vraagt om handhaving van de Wet Natuurbescherming.

Indien vaste verblijfplaatsen worden beschadigd of weggehaald of behoud van de lokale populatie dan wel bescherming van de aanwezige individuen niet voldoende kan worden gegarandeerd, dienen compenserende maatregelen te worden uitgevoerd én dient een ontheffing te worden aangevraagd bij het bevoegd gezag. In de meeste gevallen zal dit de betreffende provincie zijn. Voor deze soorten geldt echter dat alleen ontheffing wordt verleend op grond van een wettelijk belang genoemd in de betreffende Artikelen.

Elke provincie heeft een soortenlijst gepubliceerd waarin soorten, zoals bedoeld in Artikel 3.10, in die betreffende provincie zijn vrijgesteld voor ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden en bestendig beheer en onderhoud.

Vogels

Verblijfplaatsen van broedvogels zijn door de Wet Natuurbescherming beschermd. Tijdens werkzaamheden dient rekening gehouden te worden met het broedseizoen van vogels. De Wet Natuurbescherming kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat erom of er een broedgeval is. De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen tijdens het broedseizoen onder de bescherming van artikel 3.1. Voor deze soorten is geen ontheffing nodig voor werkzaamheden buiten het broedseizoen. Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Slechts een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. Deze groep is opgedeeld in enkele categorieën waarop de verbodsbepalingen van artikel 3.1 lid 2 jaarrond van kracht zijn:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust en verblijfplaats.
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.

Het betreft de vogelsoorten:

● Boomvalk	(<i>Falco subbuteo</i>)
● Buizerd	(<i>Buteo buteo</i>)
● Gierzwaluw	(<i>Apus apus</i>)
● Grote gele kwikstaart	(<i>Motacilla cinerea</i>)
● Havik	(<i>Accipiter gentilis</i>)
● Huismus	(<i>Passer domesticus</i>)
● Kerkuil	(<i>Tyto alba</i>)
● Oehoe	(<i>Bubo bubo</i>)
● Ooievaar	(<i>Ciconia ciconia</i>)
● Ransuil	(<i>Asio otus</i>)
● Roek	(<i>Corvus frugilegus</i>)
● Slechtvalk	(<i>Falco peregrinus</i>)
● Sperwer	(<i>Accipiter nisus</i>)
● Steenuil	(<i>Athene noctua</i>)
● Wespandief	(<i>Pernis apivorus</i>)
● Zwarte wouw	(<i>Milvus migrans</i>)

Er zijn ook vogelnesten die worden aangegeven als categorie 5. Deze zijn buiten het broedseizoen niet strikt beschermd.

5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Categorie 5-soorten zijn wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Wanneer een jaarrond beschermd nest wordt aangetroffen, dan dient altijd een omgevingscheck uitgevoerd te worden. Een deskundige dient te onderzoeken of er voor de soort in de omgeving voldoende plekken en materiaal aanwezig zijn om zelf een vervangende locatie te vinden en een vervangend nest te maken. Indien dit niet mogelijk is, dient een vervangende nestlocatie aangeboden te worden. Wanneer dit ook niet mogelijk blijkt, dient een ontheffing aangevraagd te worden. Ontheffing kan alleen verkregen worden op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Wettelijke belangen zijn:

- bescherming van flora en fauna;
- veiligheid van het luchtverkeer;
- volksgezondheid of openbare veiligheid.

Gedragscode

Voor regulier voorkomende werkzaamheden en ruimtelijke ontwikkeling kan een vrijstelling van de verbodsbepalingen mogelijk zijn als u handelt conform een goedgekeurde gedragscode. Het kan gaan om handelingen in het kader van bestendig beheer of onderhoud, bestendig gebruik en ruimtelijke ontwikkeling of inrichting. Zo is het onder de Wet Natuurbescherming mogelijk om via een gedragscode Europees beschermde vogel- en andere dier- en plantensoorten vrij te stellen bij ruimtelijke ontwikkeling en inrichting, mits er sprake is van een bij respectievelijk Vogelrichtlijn of Habitatrictlijn genoemd belang. In een gedragscode is beschreven hoe zorgvuldig gewerkt wordt opdat schade aan beschermde dieren en planten wordt voorkomen of tot een minimum beperkt. Voorwaarde is wel dat gewerkt dient te worden volgens een door de minister vastgestelde gedragscode. Hierbij is het van belang dat de gedragscode op de juiste wijze is geïmplementeerd in de organisatie of in het totaalplan van de werkzaamheden.

Voor meer informatie over de toepassing van de Wet Natuurbescherming: zie de brochure van het ministerie van Economische Zaken: "Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen" - 3 december 2016.